

شعائر الاسلام

جلد اول

بیع - اجاره - غصب - صلح - شرکت - مضاربه

تألیف:

ملا محمد اشرفی

تصحیح و تعلیق: دکتر احمد باقری

دانشیار دانشگاه تهران

انتشارات دانشگاه تهران

شماره ۲۸۰۹

شماره مسلسل ۵۴۶۸

اشرافی، محمد بن مهدی، ۱۳۱۹-۱۳۱۵. شعائر الاسلام / تالیف محمد اشرافی؛ تصحیح و تملیق احمد باقری. — تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ، ۱۳۸۵.
ج. — (انتشارات دانشگاه تهران: شماره ۲۸۰۹)
ISBN 964-03-9897-7: (دوره)
ISBN 964-03-5468-6: (ج. ۱) ۲۹۰۰۰ ریال
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
ج. ۱. بیع - اجاره - غصب - صلح - شرکت - مضاربه.
الفقه جمفری - قرن ۱۳ ق. ۲. معاملات (فقه). ۳. حلال و حرام. باقری، احمد.
مصحح. دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ.
ش ۷ الف ۱۸۳ / ۳ / BP ۲۹۷/۳۴۲
۱۳۸۵
کتابخانه ملی ایران
۸۵-۴۵۲۹۰

شابک ۷-۹۸۹۷-۰۳-۹۶۴ (دوره سه جلدی) (3vol.set) ISBN 964-03-9897-7

شابک ۶-۵۴۶۸-۰۳-۹۶۴ (جلد اول) (vol.1) ISBN 964-03-5468-6

عنوان: شعائر الاسلام (جلد اول)

تألیف: حاج ملامحمد اشرافی

تصحیح و تملیق: دکتر احمد باقری

ناشر: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

تاریخ انتشار: ۱۳۸۵ (چاپ اول)

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران

مسئولیت صحت مطالب کتاب با مصحح است.

«کلیه حقوق برای دانشگاه تهران محفوظ است»

بها: ۲۹۰۰۰ ریال

پست الکترونیک: Press@ut.ac.ir - آدرس سایت: Press.ut.ac.ir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست

طرح مسئله	سیزده
ضرورت تصحیح	سیزده
تأثیر عرضه شعائرالاسلام به حوزه فقه و حقوق اسلامی	چهارده
روش تصحیح و آنچه انجام شده است	شانزده
فرازهایی از زندگی مؤلف	نوزده
درباره این کتاب	بیست و سه
بخش اول - کتاب البیع	
در بیان اقسام صیغه بیع است	۲
تفصیل طلب در قالب بیع	۱۴
اجازه مالک در بیع فضولی و رجوع او به مشتری به قیمتی کمتر از ثمن	۱۶
رجوع مشتری به بائع در بیع فضولی برای مطالبه اجرت‌المثل احیای ملک	
موروث	۱۷
خریدن کالای موزون بدون وزن کردن و با اکتفا به ادعای فروشنده	۱۸
بیع در فرضی که مبیع عین موجود خارجی باشد	۱۹
اجیر شدن اجیر خاص	۲۰
معاطه در اقاله	۲۰
خیار تأخیر ثمن	۲۴
توریه و تدلیس در بیع شرط	۲۴
شرط فسخ بیع نسبه و گرفتن اجرة‌المثل در صورت نپرداختن ثمن	
توسط مشتری	۲۶

- شرط عدم ضمان دَرَك در ضمن بیع ۲۶
- صلح به یمین ۲۷
- ادعای غبن ورثه در بیع شرط پس از انقضای مدت ۲۷
- بیع شرط و صلح شرط نسبت به مال مقصوب با شخص ثالث ۲۹
- ضمان مشتری نسبت به مبیع در بیع شرط ۳۰
- ثبوت حق شفعه به دنبال بیع ۳۰
- ثبوت حق شفعه در فرض فوت شریک و وجود وارثان متعدد ۳۰
- رجوع از صلح ۳۲
- فروش ملک صغیر از سوی شخص ثالث و مطالبه آن پس از بلوغ ۳۴
- فروش ملک در فرض عدم اطلاع مالک از وضعیت آن ۳۶
- فوت مدیون و وجود اموال طلبکاران در میان ترکه او ۳۷
- تلف حیوان پیش از سه روز ۳۸
- رجوع مشتری به بایع برای گرفتن غرامت در بیع فضولی ۳۹
- وضعیت بیع شرط با فرض جهل مالک نسبت به مبیع ۴۰
- صیغه اقاله در عقود و ایقاعات ۴۱
- بیع معاطاتی و موارد لزوم آن ۴۲
- لزوم بیع و عدم رجوع در آن پس از لازم شدن معامله ۴۵
- اقاله در بیع شرط ۴۶
- فسخ بیع به جهت غبن پس از وقف عین میبعه توسط مشتری ۵۲
- شرط مجهول ۵۲
- درباره اختیار تأخیر ثمن ۵۳
- رجوع در بیع معاطاتی ۵۴
- تلف مبیع قبل از قبض ۵۵
- استحقاق در بیع شرط ۵۶
- مصالحه ورثه بایع و مشتری در بیع شرط، پس از لزوم یافتن بیع و فوت طرفین آن
و فرض وجود داین ۵۹
- اقاله و فسخ فضولی ۵۹

- در باره تقاضا ۶۱
- شرط عدم فروش مبیع به شخص معین در ضمن بیع ۶۲
- در باره بیع معاطاتی ۶۲
- مرگ حیوان فروخته شده پس از انقضای سه روز از معامله ۶۴
- فروش مبیع موصوف خارجی و مبیع کلی ذمی ۶۴
- تفاوت عیب و غبن ۶۵
- شرط خارج از عقد بیع ۶۷
- فروش دکان در فرضی که زمین آن وقف است ۶۸
- معاوضه و شرط رجوع در ضمن آن در فرض استحقاق ۷۲
- قبض ثمن در غیر مجلس عقد به فرض نقد بودن معامله ۷۴
- اسقاط اختیار غبن یا اختیار عیب یا هر دو به صلح پس از مبیعه ۷۴
- ثبوت اختیار در فرض تأخیر بخشی از ثمن ۷۵
- ثبوت اختیار غبن در صلح بر غبن ۷۶
- بیع ملک منصوب و صلح آن ۷۸
- بیع شرط در فرضی که با بیع مشتری را برای پرداخت ثمن به دیگری
حواله دهد ۷۹
- بیع معاطات بیع لازم است ۸۰
- رجوع مشتری به با بیع در فرضی که مبیع غصبی است و مشتری هم بر آن
آگاه است ۸۱
- انکشاف استحقاق پس از بیع شرط و لزوم آن در فرضی که مشتری دو نفر
به اشتراک باشند ۸۲
- فرضی که مشتری با مال القرض از با بیع مقرض خرید کند ۸۳
- معاطات در بیع سلف ۸۴
- شرط اجاره در ضمن بیع به فرض فسخ بیع بر پایه اختیار شرط ۸۶
- در اختیار حیوان ۸۹
- اختیار رؤیت در بیع و صلح ۹۰
- صلح بر اساس جهل به واقع ۹۱

- ۹۲ ..... فروش مکیل به مکیل و موزون به موزون
- ۹۳ ..... بیع بدون تعیین قیمت
- ۹۴ ..... ادعای غبن پس از بیوع متعدد
- ۹۵ ..... بیع مؤجل به مؤجل
- ۹۵ ..... صلح ربوی
- ۹۵ ..... تعیین مدت در تسلیم مبیع و تخلف از آن
- ۹۹ ..... در معاطات دادن و گرفتن به عنوان بیع و شراء شرط است
- ۱۰۱ ..... فروش زمین مزروعی با زراعت آن بدون معلوم بودن مساحت
- ۱۰۴ ..... اختیار تأخیر ثمن
- ۱۰۵ ..... اشتباه در مقدار مبیع
وضعیت ردّ ثمن در بیع شرط در فرضی که مشتری بمیرد و ورثه او
- ۱۰۶ ..... صغیر باشند
- ۱۰۹ ..... تأخیر ثمن تا وقت تحویل گرفتن مبیع
عدم تفاوت با سایر طلبکاران در فرضی که بدهکار پولی را که وکیل در خرید
شده است برای خود مصرف کند
- ۱۱۱ ..... آنچه در حبوه داخل است
- ۱۱۲ ..... جهل در مبیع
- ۱۱۲ ..... صورت دیگری از مبیع مجهول
- ۱۱۳ ..... عمل رنگرزی
- ۱۱۳ ..... تلف شدن حیوان پیش از سه روز در بیع حیوان
- ۱۱۳ ..... تخلف بایع در خبر دادن از رأس المال در بیع مرابحه
- ۱۱۴ ..... شرط سود در قرض
- ۱۱۶ ..... عدم اشتراط قبول محال علیه در حواله
- ۱۱۶ ..... عدم ضمان ودعی
- ۱۱۸ ..... عدم ثبوت ملکیت پیش از حیازت
- ۱۱۹ ..... اختیارات در بیع
- ۲۳ ..... توریث اختیارات

- مدت خيار ۱۲۳
- فسخ بيع شرط با ثمن غير و مبنای فسخ در آن ۱۲۳
- معامله فضولی در عقود و ایقاعات و ماهیت اجازه لاحق ۱۳۰
- بخش دوم - کتاب الاجارة ۱۴۳
- تأثير فوت مستأجر بر اجاره ۱۴۴
- بطلان رهن موقت ۱۴۷
- زراعت در زمین مستأجره توسط شخص ثالث و بدون اذن موجر و مستأجر ۱۴۸
- فوت موجر در اثنای اجاره ۱۴۹
- فروش عین مستأجره به مستأجر و فسخ آن پس از انقضای اجاره ۱۴۹
- ثبوت استحقاق نسبت به بخشی از عین مستأجره پس از قبض عین ۱۵۰
- هرگاه دواجیر عملی را برای دیگری انجام دهند ۱۵۱
- شرط ابرای ذمه مستأجر از اجاره بها در فرض عدم انتفاع در آینده به جهت آفت سماوی و ارضی ۱۵۳
- اجاره زمین مزروعی و انقطاع آب پس از آن بدون تعدی و تفریط ۱۵۶
- فروش پی در پی عین مستأجره بدون فسخ اجاره ۱۵۶
- فوت یکی از موقوف علیهم در زمان اجاره ۱۵۷
- اجاره آب و قطع شدن آن پس از عقد و پیش از انقضای آن ۱۵۹
- اجاره املاک موقوفه توسط متولیان وقف ۱۵۹
- تصرف موجر در محصولات باغی که اجاره داده است ۱۶۰
- اجیر شدن شخص برای نماز ۱۶۴
- شرط اجرت معلم در قبال تعلیم به متعلم ۱۶۴
- اجرت اجیر و نوسان قیمت ۱۶۵
- تخلف مستأجر در پرداخت مال الاجاره ۱۶۵
- اجاره مرتع و تلف شدن دام ۱۶۶
- خریدن جزء مشاع از زمین مورد اجاره و اختلاف در حدود آن ۱۶۸
- میزان و اندازه اجرت المثل ۱۷۰

- ۱۷۱ ..... قرارداد مزارعه با مستأجر نسبت به عین مستأجره.
 ۱۷۳ ..... فروش عین مستأجره به شخص ثالث و اجاره دادن آن از طرف او.
 ۱۷۳ ..... شرط خلاف مقتضای عقد و شرط مجهول.
 ۱۷۵ ..... اختیار تبعض صفت در اجاره.
 ۱۷۷ ..... مخارجی که موجر در رابطه با موضوع اجاره متحمل می شود.
 ۱۷۹ ..... فوت مستأجر.
 ۱۸۰ ..... بیع شرط با مستأجر در اثنای اجاره.
 ۱۸۰ ..... تفاوت در قبض کالا به عنوان خریدن و قبض به عنوان مقدمه خریدن.
 ۱۸۲ ..... توکیل در وکالت.
 ۱۸۵ ..... بخش سوم - در بیان غصب.
 ۱۸۶ ..... تلف یا معیوب شدن مال غصب شده و ضمان غاصب نسبت به آن.
 ۱۹۷ ..... تفاوت مثلی و قیمی.
 ۲۰۳ ..... ایادی متعاقبه و تلف در نزد یداخیر.
 ۲۱۵ ..... بخش چهارم - در بیان مسائل صلح.
 ۲۱۶ ..... صیغه صلح.
 ۲۱۷ ..... صلح با اولاد به شرط حق فسخ در مدت حیات.
 ۲۲۰ ..... صلح در بیماری مشرف به مرگ.
 ۲۲۳ ..... شرط اختیار در ضمن عقد صلح برای مُصالح.
 ۲۲۴ ..... تصرف در بخشی از مال مورد صلح بر پایه اختیار فسخ.
 ۲۲۸ ..... غبن در صلح.
 ۲۲۹ ..... غبن افحش و مصالحه آن در هنگام عقد صلح.
 ۲۳۰ ..... صلح عقد لازم است.
 ۲۳۱ ..... مصالحه در فرض جهل به مقدار حق.
 ۲۳۶ ..... تعیین وجه مصالحه بدون تعیین مدت آن.
 ۲۳۸ ..... اختیار فسخ ورثه در فرض تخلف مصالحه از شرط.

- ۲۳۹ ..... صلح به یمن
- ۲۴۰ ..... اثر شرط ضمن عقد صلح
- ۲۴۵ ..... شرط وقف در ضمن صلح
- ۲۴۶ ..... صلح شرط در مقابل عوض در ذمه
- ۲۴۷ ..... صلح مهر به شرط طلاق
- ۲۴۸ ..... نکول از اذن و ایراد خسارت به مأذون
- ۲۴۸ ..... صلح به شرط در دو فرض تقدم و تأخر فوت مصالح
- ۲۴۹ ..... صلح دین به دین
- ۲۵۰ ..... صلح پس از صلح اول با تغییر در مال الصلح
- ۲۵۱ ..... صلح به بیشتر از قیمت واقعی
- ۲۵۳ ..... صلح تملیکی نامعین
- ۲۵۴ ..... صلح در مرض موت
- ۲۵۴ ..... صلح به قسم
- ۲۵۵ ..... صلح وهبه و انتقال منجز همه اموال در مرض موت
- ۲۵۶ ..... صلح طلب به کمتر از آن با شخص ثالث
- صلح ورثه در مورد مال الارث در فرض عالم بودن برخی به مقدار آن و جهل
برخی دیگر
- ۲۵۷ ..... صلح در فرض انکار
- ۲۵۹ ..... صلح معاطاتی
- ۲۶۰ ..... صلح جمیع اموال به قصد فرار از حج
- ۲۶۱ ..... طلاق در مرض موت و صلح حق رجوع
- ۲۶۵ ..... انعقاد نکاح بر مبنای صلح متضمن شرط و تخلف از شرط همراه با صلحی دیگر
به قصد فرار از دین
- ۲۶۷ ..... تأخیر در پرداخت وجه مصالحه
- ۲۷۷ ..... صلح با اولاد ذکور به شرط سهیم شدن جنین داخل رحم بر فرض پسر
بودن آن
- ۲۷۹ ..... صلح مشروط به تصرف بعد از وفات
- ۲۸۰

- صلح همه دارایی در مرض موت ۲۸۵
- اجاره مال مجهول المالك از سوی حاکم شرع به اجاره بهایی کمتر ۲۹۴
- پرداخت مظالم ۲۹۶
- صلح حق رجوع به قصد استقرار طلاق ۲۹۶
- صلح به قسم در نزد غیر حاکم شرع ۲۹۸
- صلح دو شریک به فرض جهل به نفع و ضرر ۳۰۱
- صحت صلح، هم با اقرار و هم با انکار ۳۰۵
- بخش پنجم - کتاب الشركة**
- ممانعت برخی از شریکان از تصرف ۳۱۶
- مفارسه ۳۲۰
- توافق طلبکار با یکی از دودبدهکار در وصول طلب دیگری ۳۲۱
- تقسیم ملک مشاعی که بخشی از آن وقف باشد ۳۲۲
- تصرف یک نفر در ملکی که میان همه مشاع است ۳۲۳
- ضرر به شریک که ناشی از تصرف در مال مورد شراکت باشد ۳۲۳
- کسب فرزند در خانه پدر ۳۲۴
- امتناع شریک از پرداخت سهم الشركة ۳۲۴
- اختلاف با شریک در اذن در تصرف نسبت به مورد شراکت ۳۲۵
- شراکت معاطاتی ۳۲۶
- شروط تقسیم اجباری مال مورد شراکت ۳۲۶
- امتناع از تقسیم ۳۲۷
- فروختن شخص سهم خود را از مال منقول به دیگری در فرضی که شریک نه راضی به خرید می شود و نه راضی به فروش ۳۲۸
- اقرار بیمار مشرف به مرگ نسبت به مال مورد شراکت ۳۲۹
- تصرف شریک در سهم شریک پس از رجوع شریک در اذن ۳۳۰
- ادعای شراکت در مالی که مورد تصرف واقع شده است ۳۳۲
- فوت شریک پیش از اعمال توافق در برداشت از مال شراکت ۳۳۴

- ۳۳۵ ..... تصرف در فضای کوچه ی مشترک
- ۳۳۶ ..... تصور شرکت در کسب و کاری که فرزندان متوفی پس از فوت پدر دارند
- ۳۴۰ ..... شراکت بدون صیغه
- ۳۴۱ ..... تقسیم شرکت و اختلافات پس از آن
- ۳۴۲ ..... ادعای شراکت در مال متصرف دیگران
- ۳۴۴ ..... ضمان حیوانی که موجب قتل شده و صاحبش از آن بی اطلاع است
- ۳۴۵ ..... بخش ششم - کتاب المضاربه
- ۳۴۶ ..... تعریف مضاربه، تحقق آن، سکوت درباره ضرر، خلف وعده مالک و
ضرر در مضاربه، به جهت نوسان در نرخ ارزی که معامله با آن صورت
گرفته است
- ۳۵۷ ..... گرفته است
- ۳۵۹ ..... فهرست منابع و مأخذ